

AHMAD YASSAVIY RUBOIYLARINING TARBIYAVIY AHAMIYATI

Eshnayeva Feruza Qarshiyevna
Samarqand davlat chet tillar instituti
akademik litseyi ona tili va
adabiyot fani o'qituvchisi
e-mail:eshnayevaf@gmail.com
tel.raqami:+998906002487

Annotatsiya: ushbu maqolada XII asr buyuk mutasavvif shoiri Ahmad Yassaviy ruboiylarining tarbiyaviy ahamiyati yoritiladi. Shoir ijodida ilgari surilgan axloqiy-tasavvufiy g'oyalar, jumladan, nafs bilan kurash, ilohiy ishq, kamtarlik, halollik va sabr-toqat masalalari tahlil qilinadi. Ahmad Yassaviy ruboiylarining yosh avlod ma'naviy kamolotidagi o'rni ochib beriladi.

Kalit so'zlar: Ahmad Yassaviy, ruboiy, tasavvuf, tarbiya, ilohiy ishq, nafs, kamtarlik, ma'naviyat.

O'zbek mumtoz adabiyoti va turkiy tasavvuf adabiyoti tarixida Ahmad Yassaviy alohida o'rin tutadi. U XII asrda yashab ijod qilgan buyuk mutasavvif shoir bo'lib, turkiy xalqlarning ma'naviy dunyosini boyitgan. Ahmad Yassaviy ijodining muhim qismi bo'lgan ruboiylar insonni axloqiy poklikka, sabr-qanoatga va komil inson bo'lishga da'vat etadi. Shu jihatdan, shoir ruboiylarining tarbiyaviy ahamiyati bugungi kunda ham dolzarb hisoblanadi. Ahmad Yassaviy ruboiylarida asosiy mavzu — **ilohiy ishq, nafs bilan kurash, dunyo foniyligi** va **insonning komillikka intilishidir**. Shoir dunyo ne'matlarining o'tkinchi ekanini ta'kidlab, insonni oxiratni unutmaslikka chaqiradi. Ruboiylarda ko'pincha o'zini tanqid qilish, tavba va kamtarlik ohangi seziladi. Yassaviy ruboiylari **sodda va xalqona tilda** yozilgan bo'lib, murakkab badiiy san'atlardan ko'ra, mazmunning ta'sirchanligiga urg'u beriladi. Shoir tashbeh, takror va qarama-qarshilik (tazod) kabi vositalardan unumli foydalangan. Ruboiylarning qisqa shaklda bo'lishi fikrning aniq va lo'nda ifodalanishiga xizmat qiladi. Bu esa ularni xalq orasida tez tarqalishiga sabab bo'lgan.

Ahmad Yassaviy ruboiylarida **murshidga sadoqat, ishq yo'li, fano va baqo** tushunchalari muhim o'rin tutadi. Shoir o'zini gunohkor banda sifatida tasvirlab, Alloh rahmatiga umid bog'laydi. Bu holat ruboiylarga samimiylik va ruhiy chuqurlik bag'ishlaydi. Masalan, Yassaviy ruboiylarida inson nafsini yengmas ekan, haqiqiy komillikka erisha olmasligi uqtiriladi. Bu esa tasavvuf ta'limotining muhim g'oyalaridan biridir.

Ahmad Yassaviy ruboiylarida tarbiya masalasi. Ahmad Yassaviy ruboiylarida tarbiya masalasi markaziy o'rinni egallaydi. Shoir inson tarbiyasini avvalo

o'zini anglashdan, ya'ni nafsni tiyishdan boshlash lozimligini ta'kidlaydi. Uning ruboiylarida insonni yomon xulqlardan voz kechishga, ezgulik yo'lini tanlashga chorlovchi fikrlar ko'p uchraydi. Shoir fikricha, haqiqiy tarbiya tashqi ko'rinish yoki so'z bilan emas, balki qalb pokligi va amaliy hayot bilan namoyon bo'ladi. Bu g'oya ruboiylar orqali oddiy va tushunarli tarzda yetkaziladi.

Nafs bilan kurash va axloqiy tarbiya. Tasavvuf ta'limotida nafs insonning eng katta dushmani hisoblanadi. Ahmad Yassaviy ruboiylarida nafs bilan kurash tarbiyaning asosiy sharti sifatida talqin etiladi. Shoir insonni sabrli, kamtar va halol bo'lishga undaydi. Nafsni yengish orqali insonda ijobiy fazilatlar shakllanadi. Yassaviy ruboiylari yoshlarni o'z xatti-harakatlarini nazorat qilishga, yomon odatlardan tiyilishga o'rgatadi.

Ilohiy ishq va ma'naviy kamolot. Ahmad Yassaviy ruboiylarida ilohiy ishq tarbiyaning eng yuqori bosqichi sifatida tasvirlanadi. Allohga bo'lgan muhabbat inson qalbini poklaydi, uni yuksak axloqiy darajaga ko'taradi. Shoir ruboiylari orqali ilohiy ishqning inson hayotidagi o'rnini ochib beradi. Bu g'oya yosh avlodda Vatanga, ota-onaga va jamiyatga bo'lgan muhabbatni shakllantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Kamtarlik, sabr va qanoat tarbiyasi. Ahmad Yassaviy ruboiylarida kamtarlik va sabr fazilatlar alohida ta'kidlanadi. Shoir manmanlik va kibru havoni qoralab, insonni oddiy va kamtar bo'lishga chaqiradi. Sabr va qanoat esa insonni ruhiy yetuklikka olib boruvchi asosiy omillar sifatida talqin etiladi. Bu fazilatlar bugungi jamiyatda ham tarbiyaviy jihatdan muhimdir.

Ahmad Yassaviy ruboiylarining zamonaviy tarbiyadagi ahamiyati. Bugungi globalashuv davrida yoshlarning ma'naviy tarbiyasiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ahmad Yassaviy ruboiylari yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalashda muhim manba bo'lib xizmat qiladi. Ular yoshlarni halollik, vatanparvarlik va ma'naviy poklikka undaydi.

Xulosa qilib aytganda, Ahmad Yassaviy ruboiylari chuqur tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lib, inson ma'naviy kamolotida muhim o'rin tutadi. Shoir ruboiylari orqali yoshlarni axloqiy poklikka, nafs bilan kurashga, ilohiy ishq va kamtarlikka da'vat etadi. Ushbu meros bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ahmad Yassaviy. **Devoni hikmat.** — Toshkent: Fan nashriyoti, 2005.
2. Karimov I. A. **Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch.** — Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
3. Fitrat A. **O'zbek adabiyoti namunalari.** — Toshkent: O'qituvchi, 1993.
4. Valixo'jayev B. **O'zbek mumtoz adabiyoti tarixi.** — Toshkent: Universitet, 2001.

5. Navoiy A. **Mukammal asarlar to‘plami**. — Toshkent: Fan, 2011.
6. Abdurahmonov A. **Tasavvuf va badiiy tafakkur**. — Toshkent: Fan, 2004.
7. To‘xtasinov U. **Tasavvuf falsafasi**. — Toshkent: Akademnashr, 2010.
8. Qosimov B. **Mumtoz adabiyot va ma’naviyat**. — Toshkent: Sharq, 2012.

